

LEESBEVORDERING IN DE PRAKTIJK

Betekenisvolle activiteiten met een boek

Inzichten en praktische tips voor pedagogisch medewerkers

KWESTIE
VAN LEZEN

20

Lezen
STICHTING LEZEN

Als pedagogisch medewerker verbind je spontaan schoot- en bewegingsspelletjes, knuffels en spelmaterialen, versjes en liedjes met een voorleesboek. Dat geeft baby's, dreumesen en peuters plezier en stimuleert bovendien hun taalontwikkeling. We beschrijven hier hoe je deze betekenisvolle (taal) activiteiten doelbewust kunt inzetten. Een goede voorbereiding en kennis van het boek zijn heel belangrijk.

Praten met baby, dreumes en peuter

Voor de kinderopvang is het stimuleren van de taalontwikkeling van kinderen een belangrijk doel. Het is jouw taak als pedagogisch medewerker om precies te weten welke ondersteuning kinderen in de verschillende fasen nodig hebben. Daarbij hoort ook een ruim en passend taalaanbod en reageren op wat kinderen je, al dan niet met woorden, willen vertellen. Activiteiten met baby's en dreumesen begeleid je door steeds te vertellen wat jullie gaan doen, of het nu tijdens het eten, verschonen of blokken bouwen is. Met peuters voer je gesprekjes die steeds uitgebreider worden. Zo'n gesprekje aanknopen lijkt heel eenvoudig, maar het vraagt om goede communicatieve vaardigheden om dit op een taalrijke manier te doen. Daarbij is het doel om kinderen uit te dagen om na te denken en uitgebreid te praten. Dat doe je onder andere door prikkelende opmerkingen te maken en open vragen te stellen.

Interactief voorlezen

Voorlezen is een andere manier om de taalontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren, vooral als je kiest voor interactief voorlezen. Hierbij lees je niet alleen de tekst voor en leg je onbekende woorden uit, maar praat je ook met de kinderen over wat er te zien is in het boek en wat er gebeurt in het verhaal. Dat lukt het beste als je baby's en dreumesen individueel voorleest, en peuters in groepjes van maximaal vier. Je kunt dan ieder kind de aandacht geven die het nodig heeft. Deze manier van voorlezen heeft al bij de jongste kinderen een positief effect op hun mondelinge taalvaardigheid: baby's slaken kreetjes, dreumesen brabbelen al aardig wat losse woordjes mee en peuters weten in korte zinnetjes duidelijk te maken wat ze zeggen willen. Hieronder kun je lezen wat er allemaal komt kijken bij interactief voorlezen.

Open vragen stellen

Een valkuil is om tijdens het voorlezen aan peuters en kleuters te weinig en te eenvoudige vragen te stellen. Toetsende vragen ('wat doet Kikker?') en wie-, wat-, wanneer- en waar-vragen kunnen kinderen met één woord beantwoorden. Maar je wilt hen juist prikkelen om te praten. Stel daarom ook waarom- en hoe-vragen. Want die lokken langere en complexere antwoorden uit.

Betrokkenheid versterken

Betrokken kinderen praten actief mee in een voorleessessie. Hoe beter jij hen betreft bij de inhoud van het boek, hoe meer interacties en hoe sterker hun beleving en begrip van het thema en het verhaal.

Een manier om betrokkenheid te stimuleren, is om kinderen vooraf en naderhand in de sfeer van het boek te brengen. Roep voorkennis op met een speelse introductieactiviteit en doe na het voorlezen een verwerkingsactiviteit, zoals samen een springerige kikkerdans doen of kinderen een tekening laten maken bij het verhaal. Zo verdiep je de beleving van het verhaal. Bovendien kun je zo woorden en begrippen uit het verhaal herhalen, waardoor die beter verankerd raken. Introductie- en verwerkingsactiviteiten, de gesprekjes en het voorlezen samen zorgen voor veel meer taalprikkels dan wanneer je het boek alleen zou voorlezen.

TIP

Het is leuk om zelf een activiteit te bedenken. Check wel goed of die aansluit bij de kern van het thema en het verhaal. Pas dan is de activiteit betekenisvol.

TIP

Bepaal welk doel je hebt met een activiteit: beter begrip van het verhaal, voorkennis en sfeer oproepen, verdiepen van de beleving, herhalen van woorden en begrippen.

Een goede voorbereiding

Voor een betekenisvolle activiteit is het cruciaal om aan te sluiten bij de kern of het thema van het verhaal. Bij jonge kinderen werken concreet materiaal en concrete ervaringen en gebeurtenissen in de groep het beste. Door dicht bij de beleving van de kinderen te blijven, raken ze het best betrokken. Lees van tevoren zelf het boek en bereid de gesprekjes goed voor: waar in het verhaal maak je een prikkelende opmerking en welke? En waar stel je uitdagende vragen en welke? Door goed op de (vaak non-verbale) reacties van de kinderen te letten, weet je wat hen het meest raakt en of ze iets begrijpen. Ze bieden je prachtige aanknopingspunten voor een betekenisvolle verwerkingsactiviteit en een taalrijk gesprek.

Een boekje bekijken met een baby

Bij een baby werk je niet echt met een introductie- of verwerkingsactiviteit. Je leest nog geen verhaal voor, maar bekijkt samen met de baby een boekje. Laat het kind het tempo van het omslaan van de bladzijde bepalen. Houd het niet bij plaatjes benoemen alleen, met spelletjes en liedjes kun je de baby heel wat extra taalprikkelers geven. Staat er bijvoorbeeld een vogel in het boek, dan doe je de bewegingen en het geluid na, bij een flapjesboek hoort een kiekeboe-spelletje en bij een plaatje van een beer neem je er een echt knuffelbeertje bij. Waar is zijn neus, waar zijn de oren en waar zit zijn buik?

Voorlezen en activiteiten met dreumesen

Bij dreumesen kun je meer met een boek doen. Lees het van tevoren en ga na welke dingen je vooraf moet uitleggen. Bij bijvoorbeeld het boekje over een klein konijn dat de lezertjes vraagt om met hem mee te spelen, is een eenvoudige introductie van het begrip 'meedoen' zinvol. Het is de kern van het verhaaltje. Je grijpt een moment in je groep aan om een kind een aanwijzing te geven, zoals: Doe je mee? Geef de bal maar een duwtje. Doe maar mee met klappen in je handjes. Wil jij ook meedoen met opruimen? Dit hoeft maar heel eventjes te duren en de kinderen ervaren al hoe het voelt om met anderen mee te doen. Zo begrijpen ze daarna wat het konijn in het boek van ze vraagt. Na het voorlezen speel je een

TIP

Introduceer een boek niet met een vraag zoals 'Hebben jullie weleens gelogeerd?' Een logeerkoffertje laten in- of uitpakken, terwijl je daarover met hen in gesprek bent, is veel betekenisvoller.

of meer spelletjes die konijn doet en gebruik je de woorden nog eens die daarbij horen.

Voorlezen en activiteiten met peuters

Met peuters kun je al goed verhalende prentenboeken lezen. Kies een leuke introductie van het verhaal. Bij een boek over logeren kun je peuters bijvoorbeeld een logeerkoffertje laten zien. Dat roept gedachten, gevoelens, beelden en woorden bij de peuters op, zoals: bij wie logeren, welke spulletjes gaan mee, welke knuffel, pyjama, ergens anders eten, spelen, en slapen in een ander bed. Door hier samen over te praten voordat je het boek erbij pakt, verken en activeer je de voorkennis en woordenschat van de peuters die horen bij logeren.

Na het voorlezen zoeken de peuters spulletjes bij elkaar voor in de logeerkoffer. Je blijft ondertussen met ze in gesprek, bijvoorbeeld over wat er mee moet en waarom. Wat heb je echt nodig en wat neem je mee om mee te spelen? Een knuffel moet zeker mee!

TIP

Bereid activiteiten bij een boek goed voor, maar maak het jezelf niet moeilijk door veel materialen te verzamelen.

TIP

Varieer de activiteiten. Denk aan bewegings- en gebarenspelletjes, liedjes en versjes, zoek- en verstopspelletjes, zintuigspelletjes, filmpjes, spelen met een handpop, knuffels en spulletjes, naspelen, doen alsof.

Inspiratie

BoekStart Boekideeën:

boekstartpro.nl

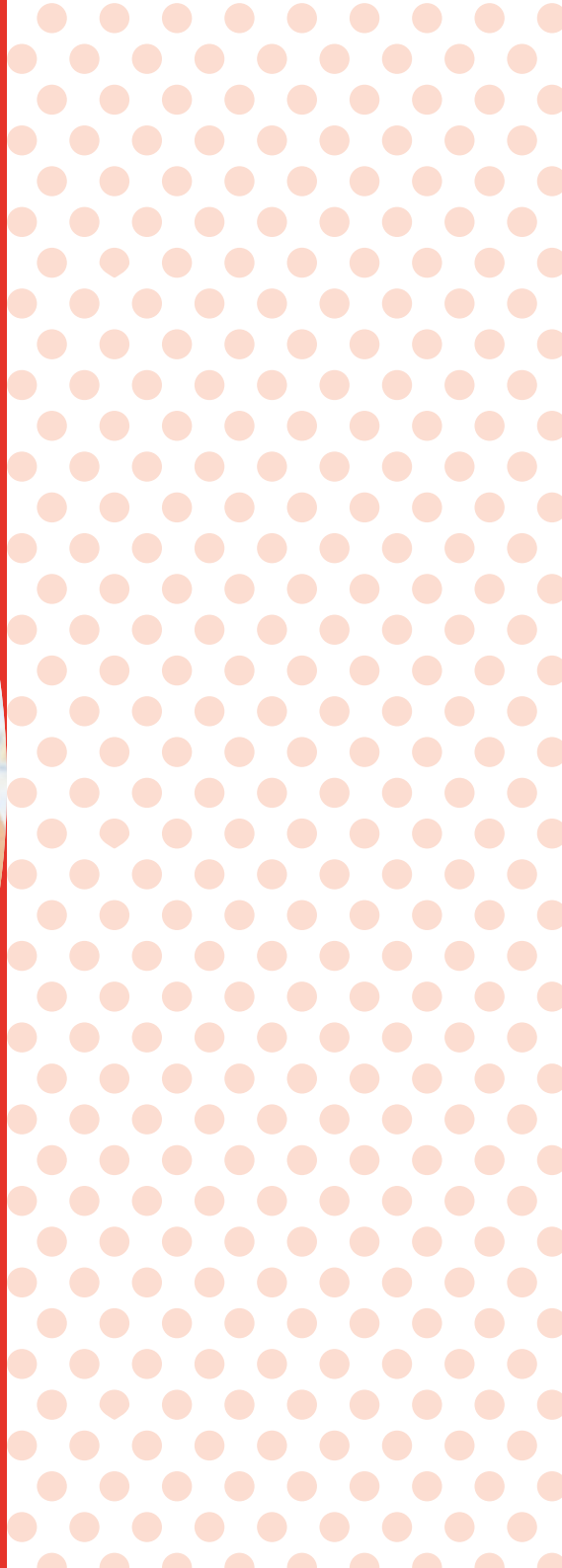
> Kinderopvang > Boekideeën: werken met boeken op de groep

BoekStart-BoekenPret:

Speelontdekboeken op boekstartpro.nl > Kinderopvang

De Nationale Voorleesdagen:

lessen voor peuters op onderwijs.cpnb.nl

Tekst: **Elly van der Linden**
Eindredactie: **Bea Ros**
Foto's **Janiek Dam**
en **iStock**
Ontwerp **Judith Schoffelen**
& **Erik olde Hanhof**
Drukwerk **Edauw &**
Johannissen Drukkerij
Uitgave van **Stichting**
Lezen, 2023 www.lezen.nl

Lezen
STICHTING LEZEN

Meer lezen?

Bus, A.G. & De Bondt, M. (2022). *Vroeg begonnen, veel gewonnen. Een onderzoek naar de langetermijneffecten van BoekStart*. Amsterdam: Stichting Lezen/Eburon.

Kantar (2020). *Voorlezen in de kinderopvang: Onderzoeksrapport 2020*. Amsterdam: Stichting Lezen, 5, 22 en 31.

[Kleutergewijs.be](https://www.kleutergewijs.be)

Mol, S.E., Bus, A.G., Jong, M.T. de, & Smeets, D.J.H. (2008). Added value of dialogic parent child book readings: A meta analysis. *Early Education and Development*, 19(1), 7-26

Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.

KWESTIE
VAN LEZEN

20